

© SHUTTERSTOCK.COM

2020 was het jaar van de plantengezondheid

Dat 2020 het internationaal jaar van de plantengezondheid was, werd spijtig genoeg als gevolg van Covid iets te weinig opgemerkt. Nochtans liet de Koninklijke Munt van België in maart, vlak voor de eerste lockdown, een stuk van 2 euro slaan dat gewijd is aan dit thema. Voorts was er in oktober een online studiedag georganiseerd door de Nationale Organisatie voor Bescherming van Planten (NPPO). Die bracht gewasbeschermingsonderzoek in beeld in relatie tot diverse maatschappelijke thema's zoals voedselzekerheid, armoedebestrijding, handel, bioveiligheid en milieubescherming.

Patrick Dieleman

Heb je die muntstukken niet gezien? We letten niet altijd op, die zeldzame keren dat we niet contactloos betalen en nog eens in onze portemonnee graaien. Bekijk je wisselgeld de volgende keer toch maar eens goed.

Hoog bezoek

Moderator Lieven Van Herzele van de FOD Volksgezondheid, Voedselveiligheid en Leefmilieu, hoofd van de NPPO, stelde dat gewasbescherming het beschermen van het leven is van mens, plant, dier, omgeving en gezond-

heid. “Deze benadering is nodig om een duurzaam beleid uit te werken, dat past binnen de duurzaamheidsdoelstellingen van de Verenigde Naties. Dit jaar moest de aandacht van overheden, het bedrijfsleven, wetenschappers en het brede publiek vestigen op het belang van plantengezondheid, samenwerking en innovatief onderzoek stimuleren en duurzamer praktijken promoten.” In de loop van het programma bracht Ria Nouwen van de FOD Volksgezondheid een overzicht van het gewasbeschermingsonderzoek in België en van de financiering ervan. Maar eerst mocht Van Herzele enkele beleidvoerders verwelkomen. Minister Frank Vandenbroucke werd vertegenwoordigd door Tom Auwers, secretaris-generaal van de FOD Volksgezondheid. Die stelde dat plantengezondheid aan de basis ligt van de gezondheid van mens, plant en dier en van onze leefomgeving. “Die benadering is essentieel om daaromtrent een samenhangend beleid uit te werken.” Vlaams minister van onder meer Economie en Landbouw Hilde Crevits en haar Waalse collega Willy Borsus wezen beiden op het verband van plantengezondheid met onze economie, op de impact van globalisering en de klimaatverandering en op de belangrijke rol van het onderzoek hierin.

Aardappelen

Onderzoek bij aardappelen werd als voorbeeld gebruikt. Kris De Jonghe van het ILVO verwees naar de Covid-pandemie om te illustreren dat een ziekte miljarden kan kosten en de economie kan vertragen. “Ziektepreventie is veel goedkoper. We kennen de aardappelplaag al heel lang, maar die vormt nog steeds een bedreiging en door de klimaatverandering duiken nieuwe bedreigingen op, zoals het aardappelzebravirus.” Veiligheid begint aan onze ingangspoorten, zoals (lucht)havens, waar controleurs van het FAVV waken. De Jonghe ziet e-commerce als een

belangrijke bedreiging, omdat er geen effectief controlemechanisme is. Virussen, plagen of onkruidzaden kunnen gemakkelijk binnenkomen zonder veel papierwerk, bijvoorbeeld met bloembollen, maar ook met grond die aan schoeisel van reizigers kleeft. “Mensen brengen exotische producten binnen omdat ze aantrekkelijk zijn. Gewasbeschermingsorganisatie EPPO lanceerde een campagne om geen ziekten en plagen mee te brengen in onze koffers.”

Ter voorkoming van de verspreiding van invasieve ziekten of organismen is internationale samenwerking nodig.

Professor Sébastien Massart van ULiège had het over technieken om ziekte- en plaagorganismen op te sporen en over het anticiperen op crisissen en het managen ervan. De technologie voor DNA-analyse evolueert snel, zowel qua snelheid als qua kostprijs. Vandaag wordt in één week evenveel genoom geanalyseerd als in al het onderzoek van 1982 tot 1997. “Genoomsequentie is een krachtig wapen in alle relevante sectoren van voedsel, volksgezondheid, planten- en dierlijke gezondheid.” Die laagdrempeligheid heeft ook tot gevolg dat onderzoekers de laatste jaren honderden nieuwe virussen ontdekten. Het team van Massart werkte op solanaceae (nachtschade-achtigen), de plantenfamilie waartoe onder meer aardappel en tomaat behoren. Vertrekkend van 13.000 stalen van allerlei soorten vonden ze een tiental virussen, waarvan vijf voor het eerst werden waargenomen in België, drie voor het eerst

gevonden werden op een nachtschade en één, het *Physostegia chlorotic mottlevirus*, potentieel gevaarlijk is voor tomaten. Een internationaal netwerk van wetenschappers houdt de verdere verspreiding ervan in de gaten. Kris De Jonghe gaf nog het voorbeeld van het phytoplasma *Liberibacter solanacearum*. Dat tast wortelen aan, maar kan zebrachips veroorzaken bij aardappelen. Een internationaal netwerk van wetenschappers volgt de verdere verspreiding op. Van nieuwe of opnieuw populaire teelten die vegetatief vermeerderd worden, zoals yacon en zoete aardappel is vaak weinig bekend over de fytosanitaire status van het uitgangsmateriaal. Er lopen projecten die dat screenen, onder meer om een mogelijke besmetting van de aardappelteelt te voorkomen.

Fruitteelt en boomkwekerij

Dany Bylemans van pcfruit en KU Leuven vroeg zich af of het bestrijden van invasieve organismen het nieuwe normaal wordt. Hij illustreerde zijn verhaal met de Aziatische fruitvlieg (*Drosophila suzukii*) en de stinkwants (*Halyomorpha halys*), die oprukt vanuit Zuid-Europa. Om de aanwezigheid van *D. suzukii* te detecteren, ontwikkelde professor De Ketelaere van KU Leuven een detector die de vliegjes herkent aan de frequentie van hun vleugelslag.

Bij pcfruit test men aanplantingen waarin gewone vogelkers (*Prunus padus*) tussen de kersen wordt geplant. Men merkte dat de Aziatische fruitvlieg graag zijn eitjes afzet op vruchten van ▶

deze kers, maar de larven komen daarin niet tot ontwikkeling, zodat de soort zich veel minder voortplant. Pefruit onderzoekt een combinatie van fysieke maatregelen zoals netten en vallen, met chemische ingrepen, veredeling, management (zoals het beheer van fruitafval) en biologische bestrijding (zoals met mogelijke natuurlijke vijanden).

Wim Wesemael van ILVO bracht een minder gekend voorbeeld aan: de appelwortelknobbelnemathode (*Meloidogyne mali*). Die heeft waardplanten als appel, kers en een aantal andere soorten van de rozenfamilie, maar ook onder meer druif, beuk eik, iep, een aantal esdoorns en zelfs de brandnetel. Er bestaat dus risico op overdracht in boomkwekerijen. In 2000 werd een nieuw soort aaltje, *Meloidogyne ulmi*, gevonden bij de wortels van iepen (olmen) in Italië, die geïmporteerd werden uit Nederland. Het bleek dat dit aaltje meekwam met Japanse iepen die gebruikt werden in een veredelingsprogramma voor resistentie tegen de olmenziekte. Tien jaar later bleken *M. ulmi* en *M. mali* dezelfde soort te zijn. Uit een onderzoek van CRA-W bleek dat een bos in Grimminge besmet was.

Het is er wellicht 50 jaar geleden geïntroduceerd, maar gelukkig niet verder verspreid. Ook dit is een nieuw organisme, dat lang onder de radar is gebleven, maar potentieel gevaarlijk kan zijn bij introductie op een verkeerde plaats, zoals een kwekerij. Jan Van Autreve van het FAVV berichtte over een aantal screeningsactiviteiten van het agentschap. Er zijn 230 quarantaine organismen en 20 prioritaire planten, maar daarnaast zijn er ook verplichte onderzoeken, onder meer naar *Xylella fastidiosa*. *Xylella* is een bedreiging voor olijfbomen en druiven, het ruikt op vanuit Italië, Spanje en Portugal en is ook al gevonden in Frankrijk. Er is al veel geweten over waardplanten in mediterrane gebieden, maar om na te gaan of ook in onze omstandigheden bepaalde soorten een waardplant kunnen zijn, werden onderzoeksprojecten opgestart. Van Autreve noemde ook een aantal niet-autochtone fruitboorders, waarvoor internationaal samengewerkt wordt. Voor de bewaking op Belgisch grondgebied werd daartoe een applicatie ontwikkeld.

Eind december vorig jaar kwam de EU-directieve 2016/2031 in voege. Van de professionele telers en handelaars van 'planten bestemd voor opplant' wordt een grotere verantwoordelijkheid verwacht. Omdat ze – na een erkenning van het FAVV – volledig autonoom een plantenpaspoort kunnen afleveren voor elke lading planten die in de handel gebracht wordt, krijgen ze enerzijds meer controles door het FAVV en anderzijds wordt er van hen nog meer autocontrole verwacht. Jochem Bonte van het ILVO vertelde dat die regelgeving proactief de introductie van nieuwe schadelijke organismen moet helpen voorkomen. Dat vereist systemen die snel plotse wijzigingen in bestaande populaties of introductie van nieuwe op ons grondgebied detecteren. De overheid wil daar zowel mensen die beroepshalve bezig zijn met planten als burgers bij betrekken.

Daarvoor wordt samengewerkt met Natuurpunt en hun website waarnemingen.be. De focus ligt op bomen en bossen. De soorten staan op lijsten van quarantaine-organismen, zoals een aantal soorten boktorren van de geslachten anoplophora, aromia en monochamus. Die laatste kunnen de dennenhoutnematode (*Bursaphelenchus xylophilus*) overbrengen, die verantwoordelijk is voor het afsterven van dennenbossen in Japan. Interessant zijn de fiches, die voor elk van de beoogde organismen alle mogelijke informatie over voorkomen, uitzicht, schadebeelden en bestrijding bundelen. Je kan ze vinden op www.afsca.be/plantaardigeproductie/ziekten. De bijdrage van Anne Chandelier van CRA-W over ziektedetectie in bossen sloot hierop aan. Om onze bossen te beschermen is het noodzakelijk om binnenkomend hout, ook als verpakking, grondig te screenen op de aanwezigheid van mogelijke invasieve organismen.

Tot slot

Professor Pieter Spanoghe van UGent bracht een bijdrage over het wetenschappelijk comité van het FAVV. Daarin zorgen 22 wetenschappers voor het onafhankelijk inschatten van risico's en voor wetenschappelijk onderzoek advies, bijvoorbeeld voor het aanpakken van incidenten met een of ander schadelijk organisme. Philippe Mortier, directeur-generaal van DG Dier, Plant en Voeding, mocht de studiedag afsluiten. Hij besloot dat de sprekers het belang van plantgezondheid hebben aangetoond en hoe belangrijk het is dat internationaal samengewerkt wordt om verspreiding van invasieve ziekten of organismen te voorkomen of eventueel te stoppen. ■

www.health.belgium.be/nl/news/herbeprijk-de-presentaties-van-het-belgian-scientific-plant-health-symposium

Een werkgroep ontwikkelde informatiefiches die je kan raadplegen op de site van het FAVV.